

2. Бутинець Ф.Ф. Облік та аналіз зовнішньоекономічної діяльності: підручник для студентів ВНЗ / Ф.Ф. Бутинець // Економіка: проблеми теорії та практики. – Житомир: ПП Рута, 2001. — 544 с.
3. Вівчар О.І. Основні аспекти підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств / О.Вівчар // Галицький економічний вісник. — 2009. — №2. — С.24–30.
4. Дідківський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: Навч. посіб.—К.: Знання, 2006. —463 с.
5. Анікіна Г.М. Особливості розвитку та регулювання внутрішнього ринку металопродукції України в умовах кризової ситуації / Г.М. Анікіна // Економічні науки. — 2010. — № 10.— С. 14—19.
6. Точилін В.О. Внутрішній ринок України: проблеми розвитку // В. О. Точилін, Т.М. Осташко, В.І. Олефір // Економіст. — 2005. — №2. — С. 34–37.
7. Статистичний щорічник Запорізької області за 2011 році / [за ред. В.П. Головешка]. — Запоріжжя: Головне управління статистики у Запорізькій області 2011. — 187 с.
8. Падіння ринка металу. [Текст] //Дніпровський металург. — 2013.— №9, — С. 1–12.
9. Зовнішньоекономічна діяльність металургійних підприємств / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bestreferat.ru/referat-106918.html>.

УДК 331.2

СОЦІАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Костишина Т.А.

У статті розглядаються регіональні відмінності за інтегральним індикатором конкурентоспроможності системи оплати праці як головного пріоритету соціально-економічного розвитку регіонів, виявлено причини диференціації регіонів в сучасних умовах економічного розвитку.

В умовах соціально орієнтованої економіки головним пріоритетом соціально-економічного розвитку країни та регіонів виступає оплата праці. Пріоритетне місце конкурентоспроможності людських ресурсів у системі чинників національної та регіональної конкурентоспроможності обумовлене тим, що саме обсяги інвестицій у нові технології та людський капітал виступають економічним підґрунтям забезпечення сталого економічного зростання економіки. Підвищення рівня конкурентоспроможності країни та регіонів безпосередньо залежить від темпів створення організаційно-економічних передумов для соціально орієнтованого розвитку економіки, який передбачає формування мотиваційного механізму ефективної праці, гідної оплати праці, що дозволяють підвищувати якість людського капіталу.

Аспекти оплати праці в умовах трансформаційних економік аналізувалися вченими-економістами різних країн. Серед українських науковців варто відмітити: І. К. Бондар, Д. П. Богиню, М. Д. Ведернікова, О. А. Грішнову, Г. А. Дмитренка, Г. В. Задорожного, М. І. Карліна, Т. М. Кір'ян, І. С. Кравченко, Ю. М. Краснова, А. М. Колота, Г. Т. Кулікова, В. Д. Лагутіна, Е. М. Лібанову, Л. С. Лісогор, Ю. Г. Лисенка, Н. Д. Лук'яненко, В. О. - Мандибуру, В. М. Новікова, В. М. Нижника, О. Ф. Новікову, І. Л. Петрову, М. В. Семикіну, О. А. Турецького, С. В. Тютюнникову та інших.

Серед вчених країн СНД заслуговують уваги праці Л. І. Абалкіна, Є. І. Арона, Н. Н. Абакумової, М. А. Волгіна, Б. М. Генкіна, А. Л. Жукова, В. Л. Іноземцева, Д. М. Карпухіна, Ю. П. Кокіна, Є. М. Капустіна, Р. П. - Колосової, С. М. Лебедевої, В. І. Матусевича, Л. В. Міснікової, Ю. Л. Маневича, В. В. Новожилова, В. Д. Ракоті, А. І. Рофе, Е. Р. Саруханова, Г. Е. Слезінгера, Р. А. Яковлєва та інших.

Певний науковий інтерес для осмислення проблем оплати праці в сучасних умовах мають класичні моделі оплати праці, розроблені М. Альбертом, М. Армстронгом, Д. Бергером, С. Л. Брю, Л. Ерхардом, Р. Дж. - Еренбергом, Д. Кейнсом, Д. Кларком, В. Леонт'євим, К. Р. Макконелом, А. Маршалом, М. Х. Месконом, Д. - Мідом, Д. Мілковічем, Дж. С. Мілем, Д. Ньюманом, У. Петті, Д. Рікардо, П. Самуельсоном, Р. С. Смітом, Т. С- тівенсоном, Ф. Хедоурі, Р. Хендерсоном, Д. Хіксом, П. Чінгосом та іншими.

Метою даної статті є визначення регіональних відмінностей за інтегральним індикатором конкурентосп-

роможності системи оплати праці як головного пріоритету соціально-економічного розвитку регіонів.

Для побудови інтегрального індикатора конкурентоспроможності системи оплати праці можна використовувати запропонований експертами міжнародної організації праці Індекс Здорового Ринку Праці (Good Labour Market Index (GLAM)). Індекс здорового ринку праці представляє собою комбінований індекс, що складається з семи індексів, кожний із яких відповідає конкретній формі захищеності економічно активного населення. Серед цих форм соціально-трудова захищеності експерти МОП виділяють:

- наявність можливостей працевлаштування на ринку праці (Labour market security);
- наявність стабільної та вільної зайнятості (Employment security);
- самостійність відновлення професійних навичок (Skill reproduction security);
- безпека умов праці (Work security);
- можливість представництва у професійних організаціях і об'єднаннях різного типу (Work representation security);
- гарантія отримання певного мінімального доходу (Income security) [1, с. 118].

Комплексне діагностування конкурентоспроможності системи оплати праці потребує розрахунку інтегрального індикатора як початкового етапу аналізу основних тенденцій конкурентоспроможності в оплаті праці. Для розрахунку цього індикатора доцільно використовувати методику відбору показників, нормування та визначення вагових коефіцієнтів для розрахунку індексу людського розвитку, запропоновану РВПС України НАН України та Державним комітетом статистики України. Відповідно до цієї методики, на концептуальному рівні цілком логічним вважається здійснення системного аналізу проблеми, що передбачає її структуризацію; визначення питомого внеску кожного з структурних компонентів до кінцевого результату; розрахунок інтегральних регіональних індексів конкурентоспроможності системи оплати праці [2, с. 19-21].

Найбільш прийнятним для побудови інтегрального індикатора конкурентоспроможності оплати праці є застосування ієрархічної схеми, згідно якій найбільш вагомий індикатор займає найвищий щабель, тоді як до нижчого рівня належать узагальнюючі, менш вагомі індикатори, які характеризують певні аспекти конкурентоспроможності оплати праці.

Для відбору показників найбільш доцільне застосування методу факторного аналізу, який передбачає знаходження кореляційного зв'язку між окремими аспектами досліджуваного аспекту та дозволяє побудувати узагальнюючі фактори. Зокрема, у якості бази для побудови цих факторів відбираються групи показників, які систематизуються в залежності від характеру та міри їх впливу на означений чинник.

При цьому необхідно враховувати, що у ряді випадків необхідною складовою процедури кількісної оцінки рівня конкурентоспроможності системи оплати праці є попереднє нормування відібраних показників, яке забезпечує порівнянність існуючої інформаційної бази. Найбільш адекватним вважається нормування в залежності від належності показника до групи стимуляторів та дестимуляторів [2, с. 19].

Необхідною складовою процедури побудови інтегрального індикатора конкурентоспроможності системи оплати праці є визначення чинників впливу на вищезазначену систему, класифікація кількісних індикаторів стану розвитку оплати праці в Україні [3]. При цьому в якості критеріальних ознак виокремлення цих чинників виступають запропоновані МОП напрями політики оплати праці (рівень матеріальної винагороди, оплата праці у промисловості, сільському господарстві, рівноправність в оплаті праці, гарантія отримання певного мінімального доходу) [4] та доповнені дисертантом: структурні показники фонду оплати праці, стан виплати заробітної плати. Формування інтегрального індикатора оцінки конкурентоспроможності системи оплати праці відбувається на основі 7 показників, які характеризують окремі аспекти оплати праці. Кожному з виділених показників відповідає свій секторний індекс:

рівень матеріальної винагороди:

індекси реальної заробітної плати (+);

індекси номінальної середньомісячної заробітної плати (+);

співвідношення середньомісячної заробітної плати штатних працівників до середнього рівня по економіці (+);

індекси середньомісячної заробітної плати штатних працівників за оплачену годину (+);

індекси середньомісячної заробітної плати штатних працівників за відпрацьовану годину (+).

Оплата праці в промисловості:

індекси середньомісячної заробітної плати штатних працівників промисловості (+);

співвідношення середньомісячної заробітної плати штатних працівників промисловості до середнього рівня по економіці регіону (+);

індекси середньомісячної заробітної плати штатних працівників промисловості за оплачену годину (+);

індекси середньомісячної заробітної плати штатних працівників промисловості за відпрацьовану годину (+).

Оплата праці в сільському господарстві:

індекси середньомісячної заробітної плати штатних працівників сільського господарства (+);

співвідношення середньомісячної заробітної плати штатних працівників сільського господарства до середнього рівня по економіці регіону (+);

індекси середньомісячної заробітної плати штатних працівників сільського господарства за оплачену годину (+);

індекси середньомісячної заробітної плати штатних працівників сільського господарства за відпрацьовану годину (+).

Рівноправність в оплаті праці:

співвідношення між розмірами заробітної плати жінок і чоловіків (+);

співвідношення між розмірами заробітної плати у сільському господарстві та промисловості (+);

співвідношення між розмірами заробітної плати на підприємствах недержавної та державної форм власності (+).

Гарантія отримання певного мінімального доходу:

співвідношення середньомісячної номінальної та мінімальної заробітної плати (+);

співвідношення середньомісячної номінальної заробітної плати та прожиткового мінімуму для працездатної особи (+);

питома вага низькооплачуваних працівників (-);

питома вага середньооплачуваних працівників (+);

питома вага високооплачуваних працівників (+).

Структурні показники фонду оплати праці:

питома вага основної заробітної плати у фонді оплати праці (-);

питома вага додаткової заробітної плати у фонді оплати праці (+);

питома вага заохочувальних та компенсаційних виплат у фонді оплати праці (+).

Стан виплати заробітної плати:

індекси заборгованості з виплати заробітної плати (-);

співвідношення суми заборгованості із виплати заробітної плати до фонду оплати праці (-);

індекси середньомісячної заробітної плати штатних працівників, оплата яких фінансується за рахунок бюджетних коштів (+).

Запропонована система показників, які характеризують окремі аспекти оплати праці та становлять основу розрахунку інтегрального індикатора конкурентоспроможності системи оплати праці, може бути представлена у схематичному вигляді (рис. 1).

Результати авторських розрахунків інтегрального індикатору конкурентоспроможності системи оплати праці та рейтинги регіонів України за його рівнем представлені у таблиці 1 та на рис. 1 і 2.

На основі проведених досліджень можемо зробити такі висновки:

- 1) рівень інтегрального індикатору конкурентоспроможності системи оплати праці має суттєву регіональну диференціацію;
- 2) найвищий рівень інтегрального індикатору конкурентоспроможності системи оплати праці мають регіони з розвинутою промисловою інфраструктурою та високими показниками загальної матеріальної винагороди, гарантії отримання певного мінімального доходу, стану виплати заробітної плати;
- 3) найнижчий рівень інтегрального індикатору мають регіони, у яких низький рівень матеріальної винагороди, негативні показники гарантії отримання мінімального доходу, структури фонду оплати праці та стану виплати заробітної плати.

У цілому диференціація регіонів України за рівнем конкурентоспроможності системи оплати праці зумовлена нерівномірністю економічного розвитку регіонів, існуючою різницею в обсягах наявних ресурсних потенціалів та ефективності їх використання.

Таблиця 1

Групування регіонів України за рівнем конкурентоспроможності оплати праці

	Рівні матеріальної винагороди	Ранг	Оплата праці в промисловості	Ранг	Оплата праці в сільському господарстві	Ранг	Рівноправність в оплаті праці	Ранг	Гарантія отримання певного мінімального доходу	Ранг	Структурні показники фонду оплати праці	Ранг	Стан виплати заробітної плати	Ранг	Інтегральний індикатор	Ранг
АР Крим	0,38395	17	0,39468	12	0,6261	4	0,61764	11	0,2002	11	0,58495	7	0,19637	23	0,42913	10
Вінницька	0,52635	7	0,19354	23	0,39259	9	0,49869	18	0,04682	25	0,27002	20	0,51808	9	0,34944	18
Волинська	0,73004	3	0,20793	22	0,03609	27	0,67222	6	0,0469	22	0,22715	21	0,45372	13	0,33915	20
Дніпропетровська	0,24401	25	0,7533	3	0,3191	12	0,56541	16	0,38684	3	0,8504	5	0,4736	12	0,51324	3
Донецька	0,37872	19	0,76088	2	0,33899	10	0,38394	25	0,42486	2	0,9609	1	0,17151	24	0,48854	6
Житомирська	0,70447	4	0,21424	21	0,05724	24	0,66309	7	0,04689	23	0,39251	13	0,59961	6	0,38258	12
Закарпатська	0,20798	26	0,06941	26	0,33203	11	0,6966	4	0,10514	16	0,32821	19	0,20967	21	0,27843	25
Запорізька	0,36506	20	0,7491	4	0,20562	20	0,58936	14	0,32892	4	0,95099	2	0,28196	20	0,49586	5
Івано-Франківська	0,48429	10	0,47427	10	0,42297	8	0,64557	10	0,17978	12	0,46604	12	0,49109	11	0,452	8
Київська	0,52453	8	0,61139	5	0,61058	5	0,28038	26	0,31195	5	0,5272	10	0,3214	19	0,45535	7
Кіровоградська	0,52873	6	0,26064	19	0,31835	13	0,65788	8	0,08442	20	0,32905	18	0,20614	22	0,34074	19
Луганська	0,46166	12	0,57326	6	0,30071	14	0,50184	17	0,27497	7	0,88571	4	0,15786	25	0,45086	9
Львівська	0,41211	15	0,288	16	0,1672	21	0,46536	20	0,17965	13	0,33829	17	0,4209	15	0,3245	22
Миколаївська	0,14732	27	0,53708	8	0,28698	17	0,4818	19	0,17918	14	0,35054	16	0,5832	7	0,36659	15
Одеська	0,25512	24	0,33794	13	0,04071	26	0,41859	23	0,21615	10	0,37987	14	0,1498	26	0,25688	26
Полтавська	0,51106	9	0,56784	7	0,29915	15	0,69107	5	0,21673	9	0,58854	6	0,69304	2	0,50963	4
Рівненська	0,33599	22	0,52284	9	0,04161	25	0,64638	9	0,14222	15	0,53515	9	0,33086	18	0,36501	16
Сумська	0,3471	21	0,28736	17	0,25961	19	0,61144	12	0,1048	17	0,1148	26	0,50906	10	0,31917	23
Тернопільська	0,44382	13	0,02896	27	0,29618	16	0,44836	22	0,01262	27	0,00953	27	0,52151	8	0,25157	27
Харківська	0,41053	16	0,30818	15	0,43499	7	0,61048	13	0,21693	8	0,51103	11	0,04622	27	0,36262	17
Херсонська	0,30602	23	0,13693	24	0,634	3	0,41188	24	0,04678	26	0,13399	25	0,40182	17	0,29591	24
Хмельницька	0,74413	2	0,32265	14	0,13466	22	0,71351	3	0,06687	21	0,15727	24	0,68333	3	0,4032	11
Черкаська	0,38282	18	0,25071	20	0,69827	2	0,56899	15	0,1048	17	0,16639	23	0,44071	14	0,37324	14
Чернівецька	0,42813	14	0,06946	25	0,09697	23	0,85604	1	0,08449	19	0,3619	15	0,4036	16	0,32866	21
Чернігівська	0,46266	11	0,26352	18	0,26587	18	0,77424	2	0,04684	24	0,18172	22	0,66299	4	0,37969	13
м. Київ	0,89697	1	0,98642	1	0,49738	6	0,45096	21	0,91362	1	0,89631	3	0,64119	5	0,75469	1
м. Севастополь	0,62209	5	0,396	11	0,98993	1	0,18234	27	0,27587	6	0,58091	8	0,98605	1	0,57617	2

Рис. 1. Схема побудови інтегрального індикатора конкурентоспроможності системи оплати праці

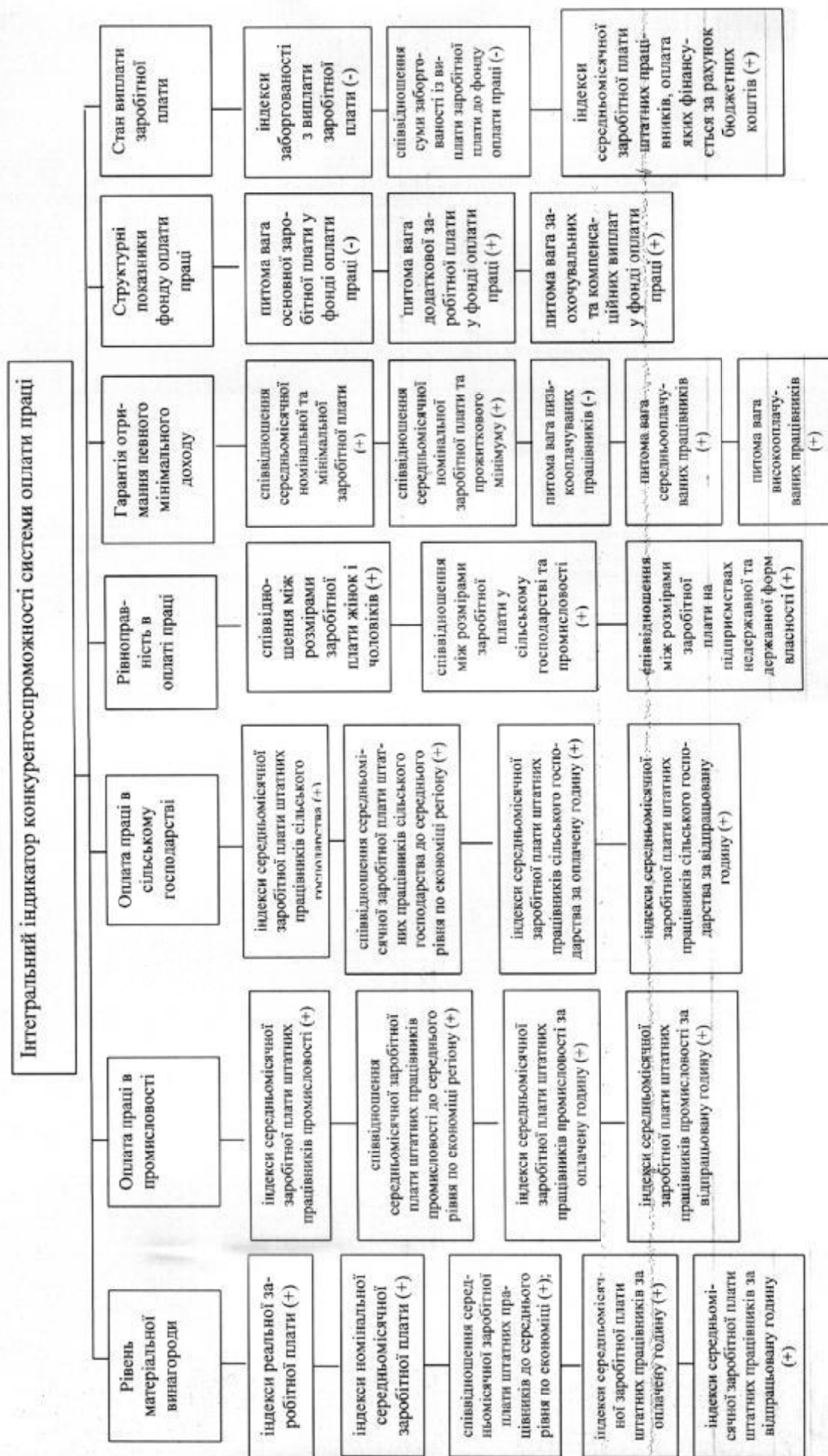


Рис. 1. Схема побудови інтегрального індикатора конкурентоспроможності системи оплати праці

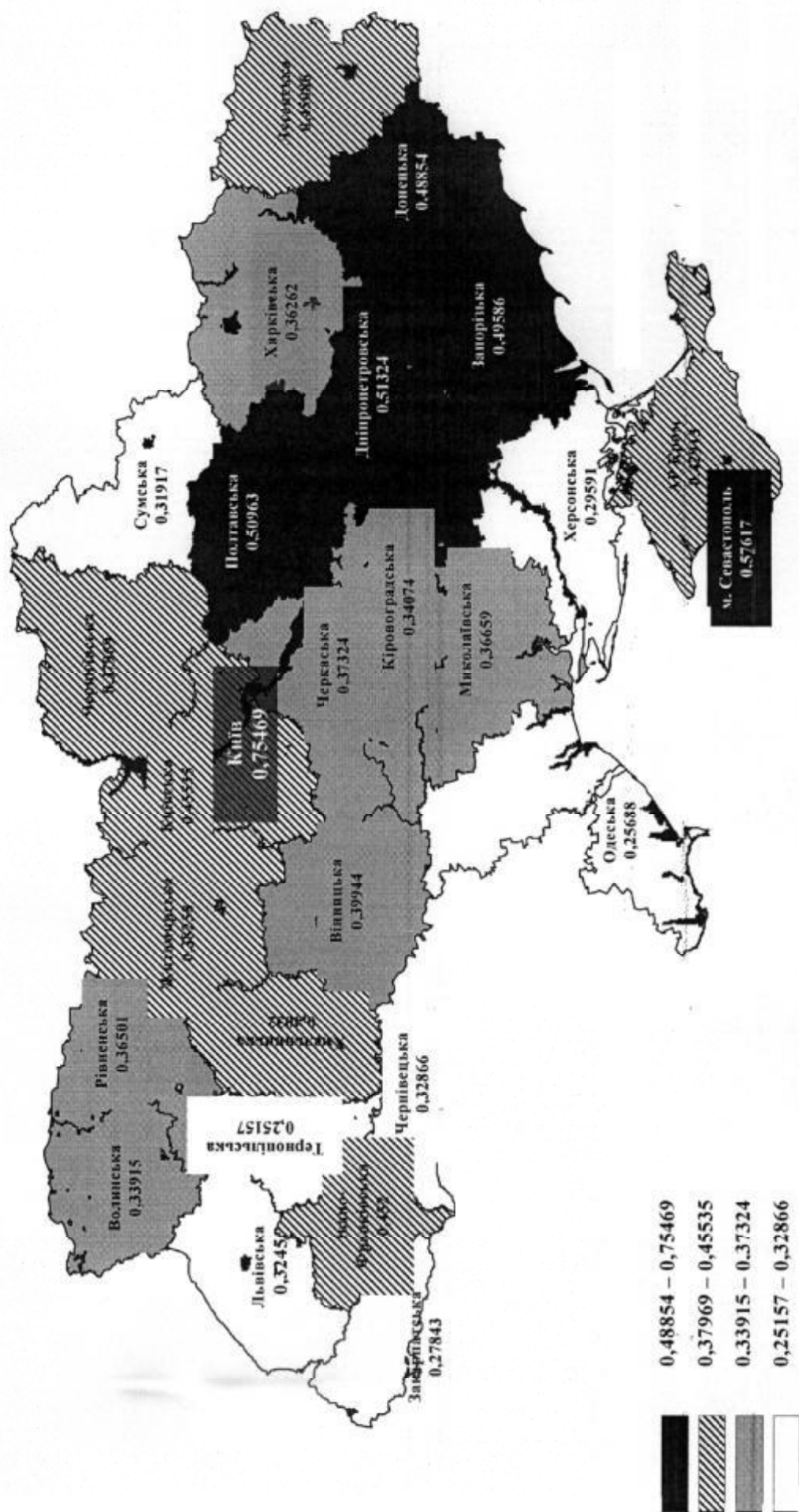


Рис. 2. Регіональні відмінності України за інтегральним індикатором конкурентоспроможності системи оплати праці

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чернишов І. В. Статистика для нових ринків праці в країнах з перехідною економікою : [техн.-посіб. з джерел, методів, класиф. та політики] / за участю Г. Стендінга. – [укр.вид., перегл. та допов.]. – К. : НДІ статистики Держкомстату України, 2000. – С. 118.
2. Людський розвиток регіонів України: аналіз та прогноз : [колективна монографія] / Е. М. Лібанова, Н. С. Власенко, О. С. Власик та ін. / за ред. Е. М. Лібанової. – К. : Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, 2007. – 328 с.
3. Дослідження проблем оплати праці : порівняльний аналіз (Україна та країни ЄС) : [монографія] / [А. М. Колот, Г. Т. Куліков, О. М. Поплавська та ін.] ; за заг. ред. А. М. Колота, Г. Т. Кулікова. – К. : КНЕУ, 2008. – 274 с.
4. Соціальні трансформації : міжнародний і вітчизняний досвід : [монографія] / В. М. Новіков, Н. П. Сітнікова, Л. А. Мусіна, В. В. Семенов / за ред. д.е.н. проф. В. М. Новикова. – К. : Ін-т економіки НАН України, 2003. – 253 с.

УДК 332.122(1-77) : 338.1

МЕТОДИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ОЦЕНКИ УРОВНЯ ОРГАНИЗАЦИИ РЕГИОНАЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА НА ПРИМЕРЕ АР КРЫМ

Михуринская Е.А., Пироженко О.Ю.

Рассмотрен и апробирован на примере АР Крым за период 2005-2011 гг. научный подход, предложенный О.А. Бияковым, предусматривающий оценку уровня организации регионального экономического процесса, что позволило автору определить уровень организации регионального пространства АР Крым в рамках оценки процессов урбанизации как фактора пространственного развития региона.

Ключевые слова: урбанизация, пространственное развитие, уровень организации регионального пространства, основные, вспомогательных экономические процессы, процессы жизнеобеспечения.

Исследование урбанизации как фактора пространственного развития территории предполагает разработку концептуальных основ оценки процессов урбанизации, обуславливающих характер трансформаций региональной общественной системы. При этом следует учитывать, что трансформации территориального пространства проявляются в изменении уровня заселенности, концентрации капитала и ресурсов, загрязнения территории. В этой связи, актуальным является осуществление оценки уровня организации регионального пространства, учитывая концентрацию ресурсов и характер социальных, демографических, экологических тенденций, что позволит определить изменения пространственной структуры региона, обусловленные влиянием процессов урбанизации.

Цель статьи - определение уровня организации регионального пространства АР Крым в рамках оценки процессов урбанизации как фактора пространственного развития региона.

Реализация подхода к оценке процессов урбанизации как фактора пространственного развития региона предусматривает определение уровня организации регионального пространства. С целью решения данной задачи автором адаптирован научный подход, предложенный О.А. Бияковым [1], предусматривающий оценку уровня организации регионального экономического процесса (R-процесса), посредством расчета совокупности показателей, характеризующих уровень развития экономической, политической, культурной и социальной сфер жизнедеятельности регион. Реализация данного подхода позволит оценить характер основных и вспомогательных экономических процессов, процессов жизнеобеспечения, а также процессов, которые препятствуют раз-